

Kohti urbaanin kulttuurin renessanssia — uusien suunnitteluideoiden keinoin

EVANS, GRAEME (2001). *Cultural planning. An urban renaissance?* 335 s. Routledge, London & New York.

Kaupunkisuunnittelussa ja kaupunkien kehittämisessä tapahtui 1990-luvun aikana monia uudistuksia. Eräs uusista kehitysnäkökuilmista liittyy siihen, kuinka kulttuuria on alettu pitää tärkeänä kaupunkisuunnittelun ulottuvuutena niin ilmiönä, toimialana kuin kehittämis-kohteenakin.

Graeme Evans avaa kirjansa *Cultural planning* toteamuksella, että kaupunkien kulttuuriset sekä poliittis-taloudelliset kysymykset eivät koskaan aiemmin ole olleet niin kiinteässä yhteydessä toisiinsa kuin nykyisin. Evans yhdistelee esimerkiksi kulttuuripalveluiden, -instituutioiden sekä varsinaisten kulttuurirakennusten ja -kohteiden suunnittelu ja toteutus ovat suoraan yhteydessä paikkojen markkinointiin ja kilpailuun kaupunkien symbolitalouden alalla. Näkökulma on perusteltu ja mielenkiintoinen. Evans yhdistelee tutkimuksensa kysymyksenasettelussa kulttuuripolitiikan ja kaupunkisuunnittelun teemoja toisiinsa. Asetelma tarjoaa uusia näkemyksiä myös alan maantieteelliseen tutkimukseen.

Evansin teoksessa on johdanto- ja keskusteluosuuksien lisäksi seitsemän erillistä kappaletta. Niistä jokainen avaa kaupunkikulttuurin kehittymiseen ja kehittämiseen oman näkökulmansa, joiden yhteydessä Evans

esittelee lukuisan joukon julkisia ja yksityisiä kulttuurihankkeita, jotka kaikki liittyvät tavalla tai toisella uusiin kaupunkikulttuuria tukeviin toimintoihin Yhdysvalloissa ja läntisessä Euroopassa. Näkökulmakappaleissa esitellyt kohteet liittyvät kiinteästi teoksen teemaan. Teoksessa esitellyt tapaustutkimukset rajautuvat yksittäisiksi case-tyyppisiksi hanke-esittelyiksi ja kokonaisuus jää tältä osin hajanaiseksi. Tämä on yksi teoksen haittapuolista. Asioiden käsittely on sinänsä jäsennellyä, mutta aineistoa – ja sen ansiosta myös sanottavaa – on paljon. Osittainenkin tarkastelukohteiden rajaaminen ja yksittäisten kohteiden syvällisempi analysointi olisivat voineet tehdä kirjasta luettavamman. Nyt siitä jäävät mieleen lähinnä hajanaisuus ja hakuteoksen ”maku”.

Kritiikki ei kuitenkaan kiistä sitä, etteikö Evansin teos loisi syvällistä katsausta käytännön kulttuuripalveluiden ja -tarjonnan kehittämiseen. Teoksen tärkein käsite, *kulttuuri*, näyttättyy lukijalle laajana kysymyksenä. Tämä noudattaa varsin yleistä tapaa hahmottaa kulttuuria laajana yhteiskunnallisena sekä paikallistason kehityksen ilmentymänä. Ongelmana voi toki olla määritelmän laajuus, mutta sen Evans (ss. 6–7) korvaa varsin yksityiskohtaisilla määritelmillä kaupunkisuunnittelusta, strategisesta suunnittelusta, taiteiden edistämisestä sekä kulttuurisesta suunnittelusta. Parasta kirjassa on kuitenkin sen eteneminen siten, että mainittuja suunnitteluläh-

tökohtia peilataan konkreettisiin kohteisiin. Näin teoria ja empiria käyvät keskustelua läpi teoksen.

Evans avaa tarkasteluun perusteltuja näkemyksiä paikallisuuden ja ylipaikallisuuden, kaupunkikulttuurin historian ja nykytilanteen sekä julkisen taiteen ja arkkitehtuurin teemoista. Teoksessa käydään läpi urbanisoinnin historiaa, kaupunkikulttuurin vaiheita antiikista modernismiin, pohditaan toisen maailmansodan jälkeistä kehitystä kulttuuripolitiikan ja -suunnittelun aloilla sekä osallistutaan keskusteluun postmoderneista kaupunkitiloista. Evansin tavoitteena on osoittaa empiirisesti, että nykyinen kaupunkikulttuurin kehitys ja tilanne ovat tulosta länsimaisia yhteiskuntia kohdanneista postmoderneista ja jälkiteollisista kehityskuluista (joissa on paikallisia eroja). Tähän näkemykseen viittaa myös se, että teoksen alkuosan määritelmät neljästä kulttuurista suunnitteluotteesta painottavasta lähtökohdasta (ss. 6–7) nivoutuvat kattavaksi selitykseksi sille, miten uutta kaupunkikulttuuria voi tulevaisuudessa edistää. Evansia tuntuu erityisesti viehättävän ajatus, jota hän kutsuu ”kulttuurisesti orientoituneeksi suunnitteluksi”. Sen ytimiä ovat kaupunkien kulttuuristen voimavarojen hyödyntämisessä alue- ja strategisessa suunnittelussa sekä se, että kyseinen suunnitteluote yhdistää kaupunki- ja kulttuuripalveluiden suunnittelun teemoja toimien uudentyyppisen paikkamarkkinoinnin ja promootion välineenä.

Evansin näkemys on erittäin tervetullut myös suomalaiseseen keskusteluun, jossa kehityksen lähtökohtina ovat usein olleet vakiintunut sektoriajattelu sekä erityinen ”niukuuden jakamisen” kulttuuripolitiikka. Toisin sanoen, kysymys kulttuuria korostavasta suunnitteluotteesta tulee nähdä kaupunkien kehittämistoimenpiteiden näkökulmasta voimavarana, joka viis veisaa taloudellisesta ajattelusta ja realiteeteista. Tosin tässä on myös

Evansin ajattelun heikkous Suomen kannalta katsottuna: hänen lukuisat esimerkinsä sijoittuvat pääasiallisesti angloamerikkalaiseen ympäristöön, jossa kulttuuritoimintojen rahoitusmekanismit poikkeavat suomalaisesta järjestelmästä. Toisaalta ehkä ajattelutavan muutos – toimijatasolla – voisi parhaimmillaan olla ensimmäinen askel Evansin toivomaan suuntaan kaupunkikulttuurin kokonaisvaltaisen kehittämisen kannalta. Johdinpäätös siis on, että jos Evansin toivoma muutos tapahtuisi, se olisi eduksi kokonaisvaltaiselle kaupunkien suunnittelulle ja kehittämiselle.

Miksi sitten maantieteilijän tulee olla kiinnostunut nykyisestä – suhteellisen monitieteellisestä – kaupunkikulttuurikeskustelusta? Evansin (joka ei ole maantieteilijä) asema kaupunkikulttuurin kehittäjänä on ilmeinen: hän johtaa Pohjois-Lontoon yliopiston vapaa-ajan ja matkailun tutkimuskeskusta ja hänen ammatillinen taustansa on Lontoon kulttuuritoimintojen kehittämisessä. Näin myös kulttuuri- ja kaupunkimaantieteilijöille voidaan ajatella luonteva rooli kyseisessä keskustelussa. Lisäksi huolellinen perehtyminen *Cultural planning* -kirjan lähdeluetteloon ja viiteindeksiin kertoo siitä kokonaisuudesta, joka koskee yhtä lailla suunnittelu-, matkailu- ja kaupunkimaantieteilijöiden tutkimuksia 1980- ja 1990-luvuilla. Niiden tulokset ovat nyt vain siirtyneet maantieteen ulkopuoliseen keskusteluun. Lisäksi Evans nostaa esille useita nykymaantieteen tutkimuskysymyksiä kaupunkitilan uusintamisesta, uusista suunnittelun lähtökohdista sekä paikkojen promootion teemoista. Kaikki ovat perehtymisen arvoisia aiheita nykyisen maantieteellisenkin tutkimuksen näkökulmasta.

TOPI ANTTI ÄIKÄS
Maantieteen laitos,
Oulun yliopisto